Бәһаиләр кимдир?

вә онларын һәгигәт јолу

1819-чу илин 20 октјабрында Иранын Чәнабундакы Шираз шәһәриндә, тачир аиләсиндә Мирзә Әли Мәһәммәд адлы оғлан ушағы дүнјаја көз ачыр. Ислам дининин гајдаларына сон дәрәчә сәдагәтлә әмәл едән Мирзә Әли ијирми беш јашына чатанда өзүнү пејғәмбәр елан едир вә "Баб" ләгәбини көтүрүр ("Баб"-гапы демәкдир. Мирзә Әли өзүнү "Аллаһын гапысы" адландырырмыш-З. Ь.) Артыг онун тәрәфдарлары јараныр вә һәмин шәхсләрә "бабиләр", Мирзә Әли Мәһәммәди исә Һәзрәт Баб адландырырлар. Һәзрәт Баб "Бәјан" адлы китаб јазыр вә елан едир ки, шиәләрин зүһуруну кизләдији Меһди Саһибәззаман мәһз өзүдүр. О, һәмчинин өзүнә "Нөгтеји-Өвла" ("Биринчи Нөгтә") мүгәддәс адыны да көтүрүр, билдирир ки, әслиндә өзүндән сонра кәләчәк пејғәмбәрин мүждәчисидир. Һәзрәт Бабын тәлими сүрәтлә Иран әразисиндә јајылмаға башлајыр, шиә руһаниләри бунун гаршысыны алмаг үчүн амансыз тәдбирләрә әл атырлар. Теһранда, Мазандаранда вә башга јерләрдә бабиләрин бөјүк һиссәси өлүмә мәһкум едилир. Чохларынын башы кәсилир, дар ағачындан асылыр, топларын ағзына гојулуб атылыр, јандырылыр, тикә-тикә доғраныдыр. Нәһајәт, 1850-чи ил ијулун 9-да Һәзрәт Бабын өзүнү 31 јашында икән едам едирләр. Тәбриз шәһәриндәки мејданлардан бириндә Һәзрәт Бабын едамы үчүн бүтөв бир алајын күлләбаранындан истифадә олунур.

1863-чү ил апрелин 21-дә бабиләрин бири, 46 јашлы Мирзә Һүсејн Әли өзүнү Һәзрәт Бабын кәләчәјини хәбәр вердији пејғәмбәр елан едир вә Бәһаулла̄һ ("Аллаһын Шәрәфи") адыны көтүрүр. Бәһаулла̄һ 100 чилдә јахын, вәһј илә назил олдуғуну иддиа етдији китаблар јазыр. Бунлардан ән мәшһурлары "Китаби-Әгдәс" ("Ән мүгәддәс китаб" анламыны верир), "Китаби-Иган" ("Јәгинлик китабы"), "Кәлимәт-и Мәкнунә" ("Кизли кәламлар") вә башгаларыдыр. "Китаби-Әгдәс" бәһаиләр үчүн мүсәлманларын "Гуран"ы, христианларын "Библија"сы кими бир китабдыр. Бәһауллаһын дөврүндә бәһаилик јалныз Иранда дејил, Ирагда, Азәрбајчанда, Түркијәдә дә јајылыр. Һәбс олунан, һәјатынын 40 илини сүркүнләрдә кечирән, тәгибләрә мәруз галан Бәһаулла̄һ 1892-чи илдә 75 јашында вәфат едир.

Бәһаи дининин әсас принсипләри бунлардыр: 1) Аллаһ бирдир; 2) Бәшәријјәт бирдир; 3) Бүтүн динләрин әсасы бирдир. Онлар дүнјада ваһид дөвләтин, мәһкәмәнин вә валјутанын олмасыны арзулајырлар. Сон илләр дүнјада баш верән глобаллашма процесләри көстәрир ки, дејәсән бәһаиләр өз арзуларына чатмагдадырлар. Јери кәлмишкән, бәһаи тәлими дүнјада јеканә дини тәлимдир ки, БМТ-нин мүхтәлиф гурумларында мәсләһәтчи статусујла иштирак едәјир.

Бәһаиләр дүнјадакы бүтүн тәкаллаһлы динләри гәбул едәјирләр, садәчә, иддиа едирләр ки, пејғәмбәрлик һеч заман битмир. Аллаһ бәшәријјәтә нә лазымдыр билир вә мүәјјән мүддәтә ганунлар көндәрир. Сонра бәшәријјәтин проблемләринә, хәстәликләринә ујғун олараг јени сәһифәләр ачыр. Бу, арасыкәсилмәз просесдир-Аллаһын мәһдудијјәти јохдур. Онун бир дини вар, амма заман кечдикчә бу ганунлар дәјишир.

Бәһаиләрин Гијамәт күнүнә мүнасибәти дә орижиналдыр. Башга динләрдәки "Гијамәт заманы күнәш гаралачаг" фикрини Һәзрәт Бәһаулла̄һ "Китаби-Иган"да белә шәрһ едир ки, бу, кәһнә дүшүнчәнин әһәмијјәтини итирмәсидир. Јахуд, "өлүләрин дирилмәси" инсанларын руһән дирилмәсидир. Мәсәлән Һәзрәти Мәһәммәдин кәлмәси Гијамәт күнүјдү. Чүнки о вахт әрәбләр арасында чәһаләт сон һәддә чатмышды. Аллаһ бәшәријјәти дөврләрлә идарә едир. I-чи дөвр Адәмдән Бәһаулла̄һа гәдәрдир, 2-чи дөвр исә Бәһаулла̄һдан башлајыб 500 мин ил чәкәчәк.

Бәһаулла̄һын миссијасы

Һәзрәт Бәһаулла̄һ дәфәләрлә вә ајдын шәкилдә бујурмушдур ки, О, бүтүн халгларын чохдан көзләдији тәрбијәчи вә мүәллимдир. Чајлар дәрјаларда говушдуглары кими бүтүн әввәлки дини формалар да Онун сәхавәткар мәрһәмәт мәчрасында говушачаглар. О елә бир тәмәл гојмушдур ки, бу бүтүн бәшәријјәтин бирлијинин мөһкәм әсасы, пејғәмбәрләрин өнчәдән хәбәр вердији вә шаирләрин вәсф етдији кәзәл сүлһ вә хејирхаһлыг әсәринин башланғычыдыр.

Һәгигәтин ахтарышы, бәшәријјәтин бирлији, Шәрг вә Гәрб динләринин, милләтләрин вә иргләрин бирләшмәси, дин илә елмин барышмасы, мөвһумат вә хурафатын көкүнүн кәсилмәси, кишиләрин вә гадынларын һүгуг бәрабәрлији, һаггын вә әдаләтин бәргәрар едилмәси, бејнәлхалг мәһкәмәнин тәсис едилмәси, ваһид дил, ичбари тәһсил - бу вә буна бәнзәр чохлу принсипләр Һәзрәт Бәһаулла̄һын XIX јүзиллијин икинчи јарысында гәләмә алдығы чохсајлы китабларында вә мәктубларында ифадә олунмушдур. Бу мәктубларын бәзиләри краллара вә дүнја һөкмдарларына үнванланмышдыр.

Фикир вә мәгсәд дәринлијинә көрә, тајы-бәрабәри олмајан бу Тәлим заманын тәләбләри илә ечазкар бир тәрздә узлашыр. Һәлә һеч заман бәшәријјәт гаршысында белә нәһәнк вә мүрәккәб проблемләр дурмамышдыр, һәлә һеч заман тәклиф олунан гәрарлар бу гәдәр чохсајлы вә белә зиддијјәтли олмамышды, һәлә һеч заман Бөјүк Дүнја Мүәллиминә олан еһтијач белә кәскин вә габарыг шәкилдә һисс олунмамышдыр, һәлә һеч заман Бөјүк Мүәллимин Зүһуруна бу гәдәр үмидләр бәсләнмәмишдир.

Бәһаилијин маһијјәти

Һәзрәт Бәһаулла̄һ мәһбәсдә олдуғу узаг Әкка шәһәриндән нәинки Өз вәтәни Иранын, һәм дә бүтүн дүнјанын гәлбини дәрин һәјәчана кәтирирди. Ону вә Онун ардычылларыны илһамландыран руһ, өлчүјәкәлмәз мүлајимлик, хејирхаһлыг вә итаәткарлыг руһу олмагла бәрабәр, ејни заманда һејрәтамиз һәјат күчүнә вә јүксәк гүдрәтә малик иди.

О мүмкүн олмајан шејләрә гадир иди. О, инсан тәбиәтини дәјишдирирди. Онун тәсири алтына дүшән кәсләр јени бир инсана чеврилирдиләр. Онун ардычылларынын гәлби мәһәббәт, иман тәшәббүслә долу оларды, дүнјәви севинчләр вә кәдәрләр бунларла мүгајисәдә һеч бир әһәмијјәт кәсб етмәздиләр. Онлар өмүрлүк әзаблара вә јахуд әзијјәтли өлүмә нәинки там етинасызлыг көстәрирдиләр, һәм дә Аллаһа итаәт етмәклә горхмадан вә хошбәхт севинчлә ону гәбул етмәјә һазыр олурдулар.

Ән тәәччүблүсү бу иди ки, онларын гәлбләри јени һәјат севинчләри илә долуб-дашырды вә үрәкләриндә өз дүшмәнләринә кин-күдурәт вә гәзәб һиссләринә јер галмырды. Онлар өзләрини мүдафиә етмәк үчүн зор ишләтмәкдән тамамилә имтина едирдиләр вә әл галдырмаг әвәзинә өзләрини инсанлар арасында бу јени вә һәгиги Вәһји гәбул етмәк үчүн сечилмишләр сајараг өз һәјатларыны гурбан вермәклә вә ганларыны ахытмагла Онун һәгигәт олдуғуну тәсдигләјирдиләр.

Онларын үрәкләри севинчлә охумаға һазыр иди. Чүнки онлар инанырдылар ки, Уча, Әбәди, Севимли Аллаһ онларла инсан дилиндә данышыр, онлары Өзүнүн гулу вә досту олмаға чағырыр, О јер үзүндә Өз Сәлтәнәтини гурмаға кәлмиш вә даими чәкишмәләрдән үзүлүб әлдән дүшмүш адамлара мисилсиз сүлһ һәдијјәси кәтирмишдир.

Һәзрәт Бәһаулла̄һын онлара тәлгин етдији динин маһијјәти белә иди. Һәзрәт Бабын хәбәр вердији кими Һәзрәт Бәһаулла̄һ өз миссијасыны бәјан етди. Онун бөјүк мүждәчисинин фәдакар чалышганлығы сајәсиндә минләрлә адам Һәзрәт Бәһаулла̄һын кәлишини гаршыламаға һазыр иди. Милләрлә адам мөвһуматдан вә хурафатдан азад олараг тәмиз үрәклә вә ајдын дүшүнчә илә Аллаһын вәд етдији Шәрәфин Зүһуруну көзләјирди.

Јохсуллуг вә зәнчирләр дөзүлмәз һәјат шәраити физики тәһгирләр онлары Рәбләрин мәнәви шөһрәтиндән ајыра билмәди, әксинә, бу мәшәггәтли дүнјәви варлыг Онун һәгиги Парылтысынын шәфәгләрини даһа бөјүк гүввә илә нәзәрә чарпдырды.

Азәрбајчанда бәһаилик XIX әсрдән јајылмаға башлајыб. Һәлә Һәзрәт Бәһаулла̄һын сағлығында бу дин Бакы, Кәнчә, Бәрдә, Көјчај, Салјан, Шәки, Шамахы, Ордубад вә башга јерләрдә өз ардычылларыны тапмышды. Мәшһур милјончу Муса Нағыјев: академик Иззәт Оручова бәһаи олублар. Јери кәлмишкән, Азәрбајчандакы Баһәддин, Бәһијә кими шәхс адлары бәһаи адларыдыр. Совет дөврүндә репрессијаја мәруз галан бәһаи дини мүстәгиллијимиз дөврүндә јенидән дирчәлиб. 1993-чү илдә Әдлијјә Назирлијиндә гејдијјатдан кечән Бакы Бәһаи Мәркәзинин һазырда тәхминән 500 үзвү вар.

Бу илин мај ајынын 22-дә Һајфада, Кармел дағында дүнја бәһаиләринин инзибати вә руһани мәркәзинин ачылышы кечирилиб. 19 террасдан вә Һәзрәт Бабын мәгбәрәсиндән ибарәт комплексин ачылышында дүнјанын 200-дән чох өлкәсинин бәһаи ичмаларынын нүмајәндәләри иштирак едиб.

ЕЛЧИН САДИГ